

Stockholms tingsrätt
Avdelning 1

Mål B 12885-10, avdelning 1, Åklagaren ./ Julian Assange angående våldtäkt, mindre allvarlig; nu fråga om häktning.

Yttrande

Vi bestrider yrkandet om att häktningsbeslutet ska upphävas.

Vi anser att det saknas skäl att hålla muntlig förhandling men motsätter oss inte att så sker.

Grunder

Försvaret har i sin begäran om omprövning av häktningsbeslutet gjort gällande att det tillkommit nya omständigheter som förändrar bedömningen av proportionaliteten på ett sådant sätt att häktningen av Julian Assange i hans frånvaro ska hävas. De nya omständigheterna hänför sig i korthet till Julian Assanges hälsotillstånd och till en rapport från FN:s arbetsgrupp om godtyckliga frihetsberövanden.

Bakgrund, sannolika skäl och flyktfara

Beslutet att Julian Assange ska vara häktad i sin frånvaro som misstänkt för bland annat våldtäkt, mindre grovt brott har prövats i domstol upprepade gånger, senast av Högsta domstolen. I sitt beslut den 11 maj 2015 konstaterade Högsta domstolen att Julian Assange var på sannolika skäl misstänkt för olaga tvång, för två fall av sexuellt ofredande och för våldtäkt, mindre grovt brott, samt att det fanns risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff. Högsta domstolen instämde också i Svea hovrätts slutsats att det inte fanns något legalt verkställighetshinder som innebar att häktningsbeslutet bör hävas.

Under augusti 2015 preskriberades tre av de misstänkta brotten, olaga tvång, och två fall av sexuellt ofredande. Förundersökningen beträffande dessa gärningar lades ner den 13 augusti 2015 och häktningsbeslutet avseende dessa gärningar hävdes samma dag. Vidare underrättades berörda myndigheter i Sverige och i Storbritannien om att den europeiska arresteringsorder avseende Julian Assange numera begärs verkställd enbart beträffande brottet våldtäkt, mindre grovt brott.

Inga förändringar av styrkan i misstanken mot Julian Assange för våldtäkt, mindre grovt brott, eller vad gäller flyktfaran har inträffat sedan Högsta domstolen prövade häktningsbeslutet.

Vad ska beaktas vid proportionalitetsbedömningen?

En ytterligare förutsättning för att häktning ska få ske är att skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär för den misstänkte. Det innebär att minsta möjliga tvång ska användas för att nå det avsedda syftet och att ett tvångsmedel får användas bara om syftet inte kan nås genom mindre ingripande åtgärder.

När frågan gäller fortsatt häktning får det enligt Högsta domstolen betydelse hur lång tid som frihetsberövandet pågått och under hur lång tid som behovet av häktning kan förväntas bestå. Ju längre tid frihetsberövandet varat desto starkare skäl måste finnas för en fortsatt häktning. Särskilt vid allvarlig brottslighet kan det få betydelse om det föreligger utredningssvårigheter. Vidare ställs kravet att brottsutredande myndigheter med rimlig effektivitet verkar för att häktningstiden blir så kort som möjligt.

I beslutet ger Högsta domstolen följande vägledning för hur avvägningen bör göras där frågan om fortsatt häktning avser fall där häktningen inte kunnat verkställas.

En bedömning av proportionaliteten ska göras också vid fortsatt häktning av en misstänkt som inte är närvarande vid rätten. Avvägningen mellan motstående intressen måste dock kunna ta intryck av att en häktning inte har kunnat verkställas. De intressen som står mot varandra kan därför komma att ges en annan inbördes tyngd i sådana fall. Även utevarohäktning kan i praktiken leda till inskränkningar i den enskildes rörelsefrihet, men typiskt sett måste ett verkställt häktningsbeslut ses som väsentligt mer ingripande (jfr 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena rättegångsbalken).

I kravet på att förundersökningen ska bedrivas effektivt ligger enligt Högsta domstolen i här aktuella fall att brottsutredande myndigheter överväger vilka möjligheter som finns att ändå föra saken framåt. Det som enligt domstolen vid tillämpningen av 23 kap 4 § rättegångsbalken dock måste vara avgörande är att förhöret genomförs under rättssäkra former och i möjligaste mån ger ett gott bedömningsunderlag.

Högsta domstolen konstaterar också att det i fall där det finns ett starkt allmänt intresse av att brottsligheten utreds och lagförs det ibland kan vara svårt att undvika en långvarig utevarohäktning.

Prövningen i Högsta domstolen av Julian Assanges överklagande utföll i att det allmänna intresset av att utredningen kunde fortsätta vägde tungt. Med hänsyn till detta och risken för att Julian Assange skulle komma att undandra sig lagföring om häktningen hävdades fann domstolen att häktning då alltjämt ansågs förenlig med proportionalitetsprincipen.

Förändrar rapporten från FN:s arbetsgrupp bedömningen av om Julian Assanges vistelse på Ecuadors ambassad är att anse som ett frihetsberövande?
Frågan om Julian Assanges vistelse på Ecuadors ambassad är att jämställa med ett frihetsberövande har besvarats nekande i svenska domstolar. I beslut den 11 maj 2015 klargjorde Högsta domstolen att frihetsberövandet av Julian Assange i Storbritannien den 7-16 december 2010 och att han haft andra restriktioner under sin vistelse där ska vägas in vid en bedömning av proportionaliteten men inte hans vistelse på ambassaden.

FN:s arbetsgrupp om godtyckliga frihetsberövanden har vid en prövning av klagomål från Julian Assange ansett att de omständigheter som gjort att Julian Assange tagit sin tillflykt till Ecuadors ambassad är att se som en förlängning av hans husarrest samt att husarrest är att jämställa med ett frihetsberövande. Arbetsgruppen är dock inte enig och en ledamot anser inte ens att situationen faller under arbetsgruppens mandat. Vi delar den uppfattning Sveriges regering gett uttryck för i sitt svar på rapporten: att jämställa Julian Assanges frivilliga undanhållande med ett frihetsberövande är felaktigt (Comments by the Government of Sweden re Opinion No. 54/2015 bifogas). Vidare finns det inte någon rättslig förpliktelse för Sverige att följa FN-organets beslut. Rättsläget har enligt vår uppfattning därför inte på något sätt inte förändrats genom rapporten från FN:s arbetsgrupp.

Vilken betydelse kan hälsotillståndet tillmätas?

Julian Assange har vidare åberopat att hans hälsoläge försämrats på ett sådant sätt att det inte är proportionerligt att låta utevarohäktningen av honom bestå. Till stöd för det har han åberopat ett intyg om sitt hälsotillstånd och om behov av viss behandling som inte kan tillgodoses på Ecuadors ambassad.

Det ifrågasätts inte att långvarig vistelse inomhus och på begränsade ytor rent allmänt är negativt ur ett hälsoperspektiv eller att Julian Assange har behov av tandvård eller röntgenundersökning av sin axel. Frågan är om detta skall påverka proportionalitetsbedömningen. Det finns inte något som rent fysiskt hindrar Julian Assange att lämna ambassaden. Skälet till att han vistats inomhus och att han inte sökt vård är risken för att gripas och överlämnas för lagföring till Sverige. På så sätt hänger frågan om de negativa effekterna för hans hälsa ska beaktas samman med frågan om hans vistelse på ambassaden ska jämnas med ett frihetsberövande. Vår uppfattning är att detta inte ska ges en självständig betydelse utan ryms inom ramen för frågan om vilken betydelse den långa tid som utevarohäktningen bestått ska ges i proportionalitetsbedömningen.

Frågan om Julian Assange ska ges "fri lejd" för att få vård för den tandskada han haft sedan i vart fall december 2010 och för att genomgå de undersökningar som krävs för att ställa rätt diagnos på hans axelbesvär är först och främst en fråga för Storbritannien. Att Storbritannien i oktober 2015 inte

bedömt behovet så akut att man tillmötesgått hans begäran bör därför inte påverka bedömningen av proportionaliteten i fortsatt häktning i hans frånvaro.

Har kraven på skyndsamhet och effektivitet åsidosatts?

Högsta domstolen konstaterade att den mycket långa tid häktningen bestått ställde ett ökat krav på åklagare och polis att undersöka vilka alternativa utredningsmöjligheter som står till buds för att driva förundersökningen framåt. De försök att få till stånd förhör med Julian Assange på Ecuadors ambassad i London som pågick medförde i förening med att det allmänna intresset av att utredningen kunde fortsätta vägde tungt och med den flyktfara som förelåg att Högsta domstolen vid sin prövning för ett år sedan ansåg häktning vara förenlig med proportionalitetsprincipen.

Frågan är nu om den ytterligare tid som förflutit medför att den inbördes fördelningen i tyngden av de omständigheter som ska väga mot varandra förändrats.

Sedan början av förra året har ett arbete pågått för att få till stånd förhör med Julian Assange på Ecuadors ambassad i London trots att kvaliteten i ett förhör under dessa omständigheter inte kan ge ett så gott bedömningsunderlag som varit önskvärt i en förundersökning rörande brott av aktuellt slag.

Förhöret skulle komma att äga rum på brittiskt territorium och en ansökan om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål skickades till Storbritannien i månadsskiftet maj/juni 2015. Samtidigt skickades en likalydande ansökan till Ecuador. Ansökningarna avsåg tillstånd till att på ambassaden genomföra förhör med Julian Assange och att ta DNA-prov på honom. Storbritannien gav tillstånd i enlighet med ansökan vilket innebar att svensk åklagare och polis skulle genomföra utredningsåtgärderna. Däremot kom inget tillstånd från Ecuador och i slutet av sommaren 2015 tog den svenska regeringen ett initiativ som slutligen resulterade i ett avtal om ömsesidig hjälp i brottmål mellan Ecuador och Sverige. Avtalet trädde i kraft den 22 december 2015. Ansökan om rättslig hjälp i brottmål förnyades och Justitiedepartementet översände den 12 januari 2016 ansökan till Ecuadors centralmyndighet, Riksåklagarämbetet. I svaret daterat den 13 januari 2016 avvisades ansökan på formella grunder. Vidare klargjorde Ecuadors riksåklagare att ansökningen bland annat måste avse att utredningsåtgärderna vidtas av en ecuadoriansk åklagare och måste innefatta en lista över de frågor som ska ställas. Vi gjorde då bedömningen att vikten av att ta den enda till buds stående möjligheten att föra utredningen framåt vägde så tungt att den ytterligare kvalitetsförlust i bedömningsunderlaget som förfarandet innebär måste accepteras. Efter översättning till spanska översände Justitiedepartementet vår nya ansökan till Ecuador den 16 mars 2016. Vi väntar för närvarande på svar från Ecuadors riksåklagarämbete.

Mot denna bakgrund anser vi att kravet på att söka alternativa vägar är uppfyllt samt att arbetet bedrivits så snabbt som under rådande omständigheter varit möjligt.

Sammanfattning

En häktning som har verkställts är typiskt sett betydligt mer ingripande än en som inte har verkställts. De begränsningar i sin frihet som Julian Assange upplevt under tiden han vistats på Ecuadors ambassad är en följd av hans eget val att ta sin tillflykt till ambassaden och kan därför inte påverka proportionalitetsbedömningen utöver vad som allmänt ligger i att utevarohäktningen bestått under lång tid.

De allmänt negativa konsekvenserna för hans hälsoläge får på samma sätt beaktas inom ramen för de hänsyn som kan tas till den tid häktningen varat. Frågan om behovet av att uppsöka tandvård eller sjukvård för en röntgenundersökning är så akut att "fri lejd" bör medges är främst en fråga för myndigheterna i Storbritannien att ta ställning till och bör inte tillmätas vikt vid proportionalitetsbedömningen.

Den långa tid beslutet om häktning i frånvaro gällt ställer ökade krav på överväga alternativa åtgärder för att driva förundersökningen framåt. Den enligt vår uppfattning enda möjliga vägen för att genomföra förhör och att ta DNA-prov utan att helt åsidosätta kravet på kvalitet i bedömningsunderlaget består i att göra detta där Julian Assange vistas, nämligen på Ecuadors ambassad i London. Vi har under det gångna året, med den snabbhet det låtit sig göra, bedrivit ett kontinuerligt arbete för att få detta till stånd. Vi väntar för närvarande på svar från Ecuador på den aktuella framställningen om rättslig hjälp.

Det allmänna intresset av att utredningen kan fortsätta väger enligt vår uppfattning fortfarande tungt. Med hänsyn till att arbetet för att genomföra förhör och ta DNA-prov bedrivits kontinuerligt under det gångna året och att det fortfarande finns en möjlighet att de begärda utredningsåtgärderna blir möjliga att genomföra samt att risken för att Julian Assange undandrar sig lagföring är fortsatt hög är häktning enligt vår uppfattning förenlig med proportionalitetsprincipen.

Behovet av muntlig förhandling

Häktningsfrågan har prövats vid upprepade tillfällen i domstol. Parterna har skriftligen haft tillfälle att väl utveckla sina ståndpunkter och bemöta motparten. En muntlig förhandling kan inte ytterligare bidra till domstolens beslutsunderlag. Det framstår enligt vår uppfattning därför som överflödigt även om vi inte vill motsätta oss en muntlig förhandling.

Marianne Ny

Ingrid Isgren